

## Notícies del Parc

pàgines 3, 4 i 5

## Flora

**La flora fúngica dels avets  
del Parc Natural  
del Cadí-Moixeró (1a part)**  
Agrupació Micològica Berguedana  
Javier Bometón i Ignacio Porta  
pàgines 6, 7 i 8

## Fauna

**L'orellut alpi**  
(*Plecotus macrobullaris*  
Kuzyakín, 1965)  
Xavier Puig i Montserrat  
i Carles Flaquer  
pàgines 9 i 10

## Recerca

**El retorn del llop a Catalunya**  
Gabriel Lampreave Altarriba  
pàgines 11, 12, 13, 14, 15, 16 i 17

## Viure al parc

**Desenvolupament rural  
en la banda occidental  
del Cadí-Moixeró.**  
Nous horitzons turístics  
Jaume Pifarré  
pàgina 18

## Itineraris

**Recorregut de recerca  
geològica, mineralògica  
i minera per les comarques  
del Berguedà  
i de la Cerdanya (2a part)**  
Josep M. Mata-Perelló  
pàgines 19, 20 i 21

## Llegendes i tradicions

**Concurs de contes breus  
"Amigues i amics del  
Pedraforca"**  
Categories A i C  
pàgines 22, 23, 24 i 25

## Entrevista

**Els bessons de Cal Fanxicó,  
impulsors del Concurs  
de gossos d'atura**  
Jordi Pardinilla  
pàgines 26 i 27



**el picot  
negre**

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

# el picot negre

Han passat ja 6 mesos d'aquest any 2011 i és un bon moment per fer un breu balanç de com ha anat aquest primer mig any. Un semestre marcat pel canvi de Govern i per les dificultats pressupostàries a escala general que també afecten els parcs, que de moment només disposen d'una part del pressupost previst. Això no impedeix que siguin moltes les actuacions realitzades i les que estan en marxa o es preveu executar fins a finals d'any. En aquest aspecte, la Brigada de Manteniment és una peça clau per a l'execució de les obres de millora i manteniment, sovint sol·licitades pels ajuntaments, bàsiques per a la bona imatge i funcionament del parc. Sense oblidar tota la resta d'equip de gestió, que amb el seu esforç fa possible assolir els objectius del parc de preservació dels valors naturals i de suport a la població local. Equip que el juny passat es va veure minvat amb la jubilació del conductor de la brigada, en Manel Garcia, qui durant més de 37 anys ha treballat a diferents zones de Catalunya, i especialment en el parc natural, i ha contribuït a preservar-ne

2



## el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

edita: Parc Natural del Cadí-Moixeró

fotografies: Arxiu del Parc Natural del Cadí-Moixeró / Arxiu de l'Associació d'Amigues i Amics del Pedradorca / Javier Bometón / Carles Flaquer / Gabriel Lampreave / Associació SOURS / Jaume Pifarré / Josep Ma Mata-Perelló / Jordi Pardinilla / Arxiu de l'Ajuntament de Castellar de n'Hug / Richard Martín

fotografia portada:

Mirador de Gósol

Arxiu del Parc Natural del Cadí-Moixeró

fotografies contraportada:

Orellut alpi (*Plecotus macrobullaris*)

Carles Flaquer

Rastre de llop (*Canis lupus*)

Gabriel Lampreave

Santa Maria de les Peces

Richard Martín

disseny i maquetació: Digital Bullet, SL. Antoni Casals

impressió: Impremta Boixader, SCP

dipòsit legal: B-27066-03

els valors naturals i a millorar infraestructures per a visitants, ramaders i administracions. Cal felicitar en Manel per aquesta llarga trajectòria professional i pel seu treball i companyonia. La mala notícia és que aquesta vacant per jubilació no s'ha cobert, amb la qual cosa el parc perd la quarta persona en cinc anys. Una tendència que caldria revertir en el futur pròxim si es vol potenciar el treball que el parc fa en benefici del territori.

Aquests mesos han estat plens d'activitats, com ara preparar propostes d'actuació a l'espera de l'aprovació dels pressupostos de la Generalitat; dur a terme les diferents activitats trimestrals; condicionar el parc per a la campanya d'estiu tant pel que fa a l'acollida de visitants com a la prevenció d'incendis; respondre queixes, consultes i sol·licituds d'informació; fer treballs de manteniment urgent de pistes forestals o senders, i moltes d'altres realitzades.

Cal destacar l'aprovació de dues actuacions de millora d'accessibilitat per a persones amb discapacitat física als miradors dels Orris, a Bagà, i del cap del Ras, a Bellver, gràcies al suport de l'Obra Social de La Caixa. Aquestes obres es duran a terme amb la participació de persones amb problemes d'integració laboral. També s'està implantant la senyalització de dos nous itineraris de natura, l'un dedicat a la flora medicinal i aromàtica, a Tuixent, i l'altre a la marmota, a Guardiola de Berguedà. D'altres obres esperen el finançament per iniciar-se.

Els seguiments de la flora i fauna del parc s'han vist també influïts per la manca de concreció del pressupost. Amb tot, s'han anat realitzant diferents seguiments, a càrrec dels agents rurals, els tècnics del parc i voluntaris i especialistes de la universitat, tot i que amb un esforç menor envers anys anteriors. Pel que fa al llop, la darrera informació correspon a un rastre a la neu, associat a un excrement identificat genèticament de llop, trobat el desembre passat a Guils de Cerdanya.

Finalment, cal destacar la primavera i l'estiu plujosos que estem tenint i que fan de la passejada per aquestes valls una experiència inoblidable, amb el magnífic espectacle de verdor de què es gaudeix passejant per tots 17 municipis del parc.

## EDITORIAL

Jordi García Petit  
director

## NOTÍCIES



### Fotografies:

De dalt a baix  
 Casa en Coll  
 Laboratori de Casa en Coll  
 Mirador de Vallcebre  
 Bassa del coll de Palleres,  
 a Estana  
**Arxiu del Parc Natural  
 del Cadí-Moixeró**

## Obres del Centre d'Estudis de Muntanya de Casa en Coll

El 25 de gener passat, va tenir lloc la recepció de les obres de reforma de la Casa en Coll, antiga casa forestal situada a la carretera de la Seu d'Urgell a Tuixent. Mitjançant aquestes obres, s'ha transformat una planta de la casa forestal en un Centre d'Estudis de Muntanya perquè estudiants universitaris i investigadors puguin disposar d'un centre d'acollida a peu de muntanya; d'aquesta manera, es pretén estrènyer el lligam del Parc Natural amb les universitats i els centres de recerca del món forestal.

Es preveu que aquest equipament doni servei a equips de recerca que vulguin aprofundir en el coneixement del Parc Natural del Cadí-Moixeró, el Parc Natural de l'Alt Pirineu i d'altres espais naturals propers.

Les obres, que s'han fet a la planta semisoterrada de la casa, han consistit a condicionar la

casa amb espais per a un laboratori, una sala-cuina-menjador, un dormitori gran amb capacitat per a setze persones, un dormitori petit per a quatre persones i tres banys (un per a homes, un per a dones i un bany adaptat), amb una capacitat total d'allotjament de vint persones.

Actualment, s'està pendent de l'arribada del mobiliari per a la posada en funcionament del centre. Així mateix, el projecte consta d'una segona fase en què es pretén condicionar la planta baixa de l'edifici amb una sala polivalent, un punt d'atenció al públic, despatxos i un centre de documentació; tot i que aquesta fase no es podrà executar fins que no hi hagi disponibilitat pressupostària.

## Dos nous miradors al Parc

La brigada del Parc Natural ha condicionat dos miradors, un al municipi de Vallcebre i l'altre a Gósol, davant l'ermita del Roser. L'actuació s'ha dut a terme en col·laboració amb l'Ajuntament en el cas de Gósol i amb el Consorci de Turisme de l'Alt Berguedà en el cas de Vallcebre, el qual ha subministrat la fusta utilitzada.

Al mirador de Vallcebre, les obres han consistit a col·locar una barana de fusta tractada i a delimitar la zona d'aparcament respecte de la zona de vianants amb uns pilars de fusta que sobre-

surten uns 50 cm i estan separats entre si 1 m per impedir el pas del cotxes.

Al mirador de Gósol, es va desbrossar i esplanar el marge de davant de l'ermita del Roser, s'hi va refer un mur i finalment s'hi va col·locar una barana de fusta tractada.

A banda, també s'ha col·locat un cartell de teulada al mirador de Maçaners, condicionat l'any passat.

## Prevençió d'incendis: adaptació de la bassa del coll de Palleres per a helicòpters

A fi de millorar la prevençió d'incendis forestals al Parc, s'han tallat una vintena de pins al voltant de la bassa de sota el coll de Palleres, a Estana (Montellà i Martinet). D'aquesta manera, la bassa permetrà carregar als helicòpters en cas d'incendi, ja que fins ara no els era possible. L'actuació s'ha dut a terme mitjançant la brigada

del Parc i amb la col·laboració de l'Associació Protectora de Disminuïts Psíquics del Berguedà.

A part d'aquesta actuació, durant els mesos de juny i juliol es durà a terme el manteniment de la vegetació de les àrees de lleure perquè compleixin la normativa del Decret 64/1995, de prevençió d'incendis.



# 3

el picot negre

revista informativa  
 del PARC NATURAL  
 del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
 número 17





## Ruta de les plantes medicinals de Tuixent i arborètum dels Planells del Sastró

Mitjançant la col·laboració del Museu de les Trementinaires de Tuixent, s'ha condicionat una ruta per conèixer les plantes medicinals d'aquest municipi. Aquesta ruta consta d'un itinerari durant el qual es van trobant cartells (59 en total) amb el nom i les propietats de les plantes que podem veure pel camí.

Per completar l'oferta de lleure naturalista, s'han adquirit i plantat els arbres de l'arborètum dels Planells del Sastró, on podem conèixer més d'una trentena d'arbres i arbusts autòctons de l'indret. Les obres per adequar aquest arborètum es van poder dur a terme mitjançant una subvenció del Parc l'any 2010.

NOTÍCIES



## Revestiment amb pedra dels abeuradors de Pradell

En una actuació amb un doble vessant (paisatgístic i de suport a la ramaderia extensiva), s'han anivellat i revestit amb pedra de la zona, amb terminació rústica, 5 abeuradors a la zona de Pradell (municipi de la Vansa i Fórnols), cosa que n'ha millorat la fun-

cionalitat i la integració en el paisatge.

A més, per donar suport a l'activitat ramadera tradicional, també s'han reparat els abeuradors del coll de Bauma a Gisclareny i els de Moixeró a la muntanya de Riu.



4



el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

## Visualització de tanques ramaderes

En el marc d'un projecte europeu transfronterer d'abast pirinenc (Gallipyr), enguany el Parc Natural comença una actuació consistent a "visualitzar" aquelles tanques ramaderes permanents de major impacte sobre les poblacions d'aus i altres espècies de fauna, protegides o cinegètiques, a fi d'evitar-hi xocs.

Tal com mostra l'esquema adjunt, l'actuació consisteix a fer més evidents els filats d'aques-

tes tanques mitjançant la col·locació en els diversos fils d'unes petites plaquetes de plàstic amb una combinació de colors que els fa molt més visibles. D'aquesta manera, els animals els veuen més fàcilment i es redueixen les morts per col·lisió, principalment d'espècies com el gall fer o la perdiu xerra de muntanya. Cal tenir en compte que les morts d'exemplars d'aquestes espècies motivades per aquestes estructures pot arribar a ser el 60% del total de la mortalitat.



## Premi al Centre d'Interpretació de Flora de Tuixent

La 3a Mostra d'Arquitectura de les Terres de Lleida, organitzada per la Demarcació de Lleida del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, ha acordat seleccionar com a edifici de nova planta d'ús públic a destacar en el conjunt de les comarques de Lleida el **Centre d'Interpretació de Flora**, de Tuixent, del Parc Natural del Cadí-Moixeró, promogut pel Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural.

Aquest premi confirma l'encert en el disseny arquitectònic d'aquest edifici, elaborat pels arquitectes Roger Jornet, Roberto Aparicio i Silvia Ollé, que, gràcies a l'estructura i els materials emprats, s'integra plenament en l'entorn rural de la població de Tuixent i rodalia, amb el límit del Parc Natural a pocs metres. També destaca la bona feina de l'empresa que ha executat els treballs de construcció, Infraestructures de Muntanya, SL.



**Fotografies:**  
Arxiu del Parc Natural  
del Cadí-Moixeró



## NOTÍCIES

## Novetats del seguiment del llop

Aquests primers mesos de l'any no han proporcionat cap nova informació sobre llops al Parc i rodalies. La darrera dada és un rastre a la neu i un excrement associat que van ser trobats a Guils de Cerdanya. Cal destacar, però, l'atac de llop a unes ovelles ocorregut al municipi de Castellterçol, al Vallès Oriental.

Al Parc, continuen mentrestant les reunions i el suport als ramaders mitjançant la instal·lació de

senyals d'informació sobre presència de gossos protectors a la muntanya, la col·locació d'una tanca al corral sota la font Cerdana, la instal·lació de dues casetes perquè hi dormin els pastors a Cernerres i a Font Terrers i d'altres actuacions dutes a terme per la brigada. També s'han dut a terme actuacions de divulgació i educació ambiental sobre el llop, amb el suport del material didàctic L'Udol.

## El concurs de contes breus Amigues i Amics del Pedraforca ja té guanyadors



## Fotografies:

Acte de lliurament de premis del Concurs de Contes i el cartell

Arxiu de l'Associació d'Amigues i Amics del Pedraforca

L'Associació Amigues i Amics del Pedraforca, amb la col·laboració del Parc Natural del Cadí-Moixeró i l'Ajuntament de Saldes, va organitzar un concurs de contes. La idea va néixer durant el recull de fitxes adreçades als responsables dels grups que fan campaments als voltants del Pedraforca. Aquestes fitxes pretenen donar tot un seguit d'eines als monitors per facilitar la descoberta de l'entorn. Les fitxes adreçades als més petits, es va considerar interessant que fossin acompanyades de contes que ajudessin a despertar el seu interès. A partir d'aquí, l'Associació va decidir convocar aquest concurs, que, a més, havia d'ajudar a difondre l'estimació i el respecte envers la natura. El contingut dels contes havia d'estar relacionat amb la història, el paisatge, la natura, les llegendes i l'activitat humana a l'entorn del Pedraforca. S'hi van presentar 27 contes, distribuïts en les tres categories proposades: **grup A**, fins als 12 anys; **grup B**, dels 13 als 16 anys i **grup C**, a partir dels 17 anys.

El veredict del jurat, format per professionals del món dels contes infantils, la pedagogia, la literatura, la natura i l'ensenyament, es va fer públic el passat 23 d'abril, a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Saldes. Els contes guanyadors per categoria van ser:

## Grup A

1r premi - *La pedra màgica del Pedraforca*, de **Maria Torrella Rovira** (Avià)

Finalista - *L'esperit del Pedraforca*, de **Rosa Moles Cabot** (Avià)

Finalista - *Tornem a creure en la màgia i els bruixes*, d'**Elisabet Espinosa Villanueva** (Berga)

## Grup B

1r premi - *La muntanya fumejant*, de **Laura Serrano Bazaga** (Barcelona)

Finalista - *Pedraforca*, de **Laura Núñez Bañuls** (Barcelona)

Finalista - *Tres boles de neu*, de **Núria Prat Corominas** (Bagà)

## Grup C

1r premi - *Un polsim de màgia*, de **Mireia Gorchs i Boixadera** (Puig-reig)

Finalista - *Elis, Elis...!*, de **Marta Teixidó i Abril** (Barcelona)

Finalista - *Pedraforca, pedraforca*, de **Marta Esmarats Bigas** (Vic)

L'acte de lliurament de premis va concloure amb la lectura dels tres contes premiats, per part dels autors.

Els contes guanyadors es publicaran en aquest (17) i en el proper butlletí (18), per a fer-ne difusió.

**5**  
el picot negre

revista informativa del PARC NATURAL del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

# La flora fúngica dels avets del Parc Natural del Cadí-Moixeró (1a part)

FLORA

La flora fúngica dels avets  
del Parc Natural del Cadí-Moixeró

Aquest article pretén donar a conèixer certes característiques de les avetoses del Parc Natural del Cadí-Moixeró amb la idea de sensibilitzar la gent perquè sigui més curosa a l'hora de preservar aquests espais tan crítics. En el Parc del Cadí-Moixeró, com a la major part d'Europa, les avetoses estan formades per una sola espècie d'aquest gènere, que és l'*Abies alba*. A diferència dels pins, els avets es caracteritzen perquè les pinyes no es desprenen dels arbres sinó que es desfan sense caure. Si hom frega entre les mans algunes fulles d'avet, podrà copsar-hi una agradable olor de mandarina.

Les avetoses del Parc Natural del Cadí-Moixeró se situen tant en el vessant nord com sud del parc, al voltant dels 1.400-1.800 metres, tot i que es poden enfilars una mica més, en un estadi bioclimàtic principalment subalpí. Les avetoses ocupen 572,25 ha del parc i representen l'1,39% de la seva extensió. No és un hàbitat escàs, però tot i així cal tenir-hi una especial consideració, ja que les coníferes més abundants són el pi roig (*Pinus sylvestris*) i el pi negre (*Pinus uncinata*).

En altres indrets de clima més atlàntic, l'avet comparteix estatge amb el faig i formen comunitats vegetals de boscos mixtos categoritzats per l'HIC (Hàbitats d'Interès Comunitari) com a hàbitats d'interès a protegir. Aquesta comunitat gairebé no es dona en el parc, on sembla que faig i l'avet vagin per separat i tot just coincideixin.

Per donar a conèixer algunes de les especificitats d'aquestes avetoses, volem difondre altres organismes que hi cohabituen i amb qui intercanvien substàncies a fi de guanyar competitivitat enfront d'altres organismes. La majoria dels arbres dels boscos europeus estan en simbiosi

amb fongs ectomicorrízics. Exactament no es coneix tot el que envolta aquesta simbiosi, però sí se sap que els arbres tenen més facilitat de captació de nutrients i més capacitat d'absorbir aigua del terreny, a més de millorar la seva capacitat de resistència, mentre que el fong (organisme heteròtrof, sense capacitat de sintetitzar el seu aliment) rep aliment sintetitzat per l'arbre.

Aquesta simbiosi és específica en alguns casos, és a dir, que hi ha diferents espècies de fongs que només s'associen a un arbre concret, o d'altres que tenen la seva preferència tot i no ser específics al 100%.

Els fongs que presentem pretenen ser un exemple d'aquests fongs específics o preferents de les avetoses del Parc Natural del Cadí Moixeró. N'hi ha molts més dels descrits, però els exposats són els més representatius que l'Agrupació Micològica Berguedana (AMB) ha trobat i estudiat en els darrers 20 anys en aquests hàbitats, i que preten seguir estudiant. Qui vulgui col·laborar en l'estudi de la biocenosi d'aquests hàbitats crítics del Parc Natural del Cadí-Moixeró pot contactar amb l'Agrupació Micològica Berguedana –AMB– al correu: [ambergueda@gmail.com](mailto:ambergueda@gmail.com).

## *Lactarius salmonicolor*

*Lactarius salmonicolor* (pinetell d'avet) és un bolet freqüent que fructifica exclusivament sota l'*Abies alba*. És un dels primers bolets de llet ataronjada en aparèixer i fructifica durant tot l'estiu fins a començar la tardor.



6

el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

**Agrupació Micològica  
Berguedana**  
Javier Bometón,  
Ignacio Porta

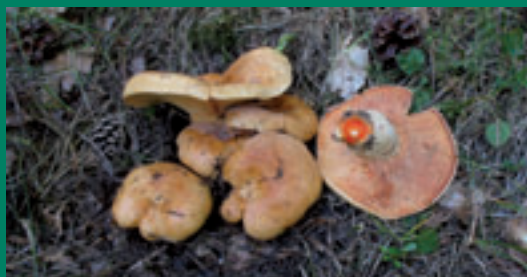
### Fotografia:

Exemplar d'avet (*Abies alba*)  
Arxiu del Parc Natural  
del Cadí-Moixeró



## FLORA

La flora fúngica dels avets  
del Parc Natural del Cadí-Moixeró



El seu barret mesura entre 6 i 14 cm de diàmetre; és d'un color rosa ataronjat (salmonat). La seva superfície és glabra amb unes zones concèntriques una mica més fosques que envolten el barret, de vegades poc evidents. De jove, el barret és convex, després aplanat i en la maduresa en forma d'embut. El seu marge és involut, cargolat cap a l'interior de les làmines. Les làmines atapeïdes arriben fins al peu (adnates), i són una mica més clares que el color del barret. La cama és cilíndrica, d'un color de taronja clar de vegades una mica blanquinós amb unes fossetes ataronjades arreu del peu (escrobiculada). La carn és compacta i de color ataronjat, i exsuda un làtex de color taronja salmonat, poc abundant. L'olor és suau, desagradable quan envelleix, i el sabor amargant.

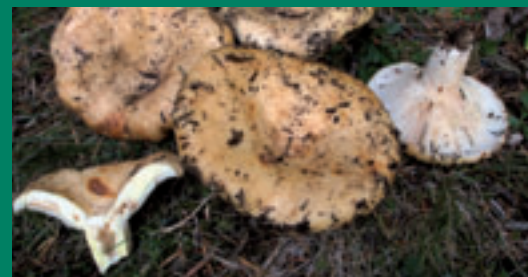
El pinetell d'avet pertany al gènere *Lactarius*, bolets que exsuden llet. Es pot confondre amb altres espècies com ara *Lactarius deliciosus* (pinetell). És el que s'hi assembla més de tots, amb barret i làtex ataronjat, i comparteixen hàbitat en boscos mixtos de coníferes de muntanya, tot i que creix principalment sota pins. *Lactarius sanguifluus* (rovelló), de barret amb tonalitats vinoses i làtex també de color vinós, creix en pinedes preferentment mediterrànies, i és menys abundant en boscos de muntanya. *Lactarius semisanguifluus* presenta tonalitats verdoses al barret; el seu làtex és primer ataronjat i després d'un temps vira a vinós. Creix en boscos de *Pinus sylvestris* (pi roig). *Lactarius quieticolor* és un rovelló que creix sota pins en boscos d'alta muntanya, amb el barret d'un ataronjat violaci i de tons més esmoreïts i pàl·lids.

### Fotografies:

A l'esquerra, *Lactarius salmonicolor*

A la dreta, *Lactarius intermedius*

Javier Bometón



### *Lactarius intermedius*

*Lactarius intermedius* és un altre bolet del gènere *Lactarius* (que exsuden llet). És un fong habitual que surt a la tardor en boscos d'avets sols o amb faig.

Pot arribar a fer-se força gran. Mesura entre 6 i 20 cm de diàmetre; de jove és pla convex i amb l'edat es deprimeix (adquireix forma d'embut). La seva cutícula és de color groc ocraci i no és zonada. Les seves làmines són decurrents (baixen pel peu) i atapeïdes, de color crema rosat. El peu és curt, de color groc i escrobiculat (com moltes espècies del gènere *Lactarius*). La carn és compacta, pàl·lida i vira a groc quan la talles. La seva llet és abundant i de color blanc, i vira a groc citrí en contacte amb l'aire. L'olor és agradable.

*Lactarius intermedius* és molt semblant a *Lactarius scrobiculatus*; se'n diferencia perquè la seva mida encara és major, el seu barret és zonat (línees concèntriques més fosques en el barret), en el peu les fossetes són més abundants i marcades, i la llet és de color groc.

### *Ramaria largentii*

*Ramaria largentii* és un fong que pertany al grup que popularment s'anomena peus de rata. D'un bonic groc ataronjat, creix principalment en boscos de coníferes de muntanya sota avets (*Abies alba*) i pícees (*Picea abies*), des de finals d'estiu i durant la tardor.

Mesura entre 8 i 20 cm d'amplada i té un aspecte de corall marí. Les ramificacions



7  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17



comencen prop de la base i es divideixen en la part superior formant angles oberts. La base és blanquinosa i les ramificacions són de color salmonat amb l'apex (la punta) de les branques ataronjades, sobretot quan el bolet és jove. La carn és blanquinosa en la base i groga en les ramificacions. La seva olor és poc evident. És un bolet freqüent dins el parc.

Les espècies del gènere *Ramaria* són molt difícils d'identificar sense l'ajut de reactius i microscòpia. Hi ha espècies que són molt tòxiques com ara *Ramaria formosa* (peu de rata bord), amb ramificacions de color salmonat amb les puntes grogues. La intoxicació amb aquest bolet produeix problemes gastrointestinals severos. Cal evitar consumir peus de rata pels efectes purgants de moltes de les seves espècies.

### *Rhizopogon rocabrunae*

*Rhizopogon rocabrunae* és un bolet més aviat rar que creix en boscos d'avets o de pins a la primavera i forma grups generalment de diversos individus. Pertany a l'ordre dels gasteromicets, les espores dels quals maduren en l'interior del bolet (gleva) protegides per un embolcall de cèl·lules (peridi) que es trenca en madurar les espores per alliberar-les.

És un bolet semihípoegu, d'entre 2 i 6 cm de diàmetre, que creix parcialment enterrat, d'un

vistós color ataronjat amb reflexos vermellosos, brunenc en madurar, de forma globosa o subglobosa. El seu peridi és gruixut i d'aspecte granulós, amb cordons micelians (arrels primes adherides a la base del bolet). La seva gleva, d'aspecte esponjós, és blanca al principi del desenvolupament i acaba sent de color bru fosc quan maduren les espores; té una olor forta, com metàl·lica.

Alguns bolets del mateix gènere s'hi assemblen, com ara *Rhizopogon roseolus*, de color rosa a brunenc vermellós, que normalment creix sota pins encara que esporàdicament també surt en avets. A diferència de *Rhizopogon rocabrunae*, té la gleva de groguenc olivaci a bru olivaci quan madura. Les espècies d'aquest gènere es coneixen popularment amb el nom de fetjò.

### *Caloscypha fulgens*

*Caloscypha fulgens* és un bolet semblant a una cassoleta, d'un bonic color ataronjat. Creix a la primavera exclusivament sota *Abies alba*, en terreny calcari. És una espècie difícil de trobar als nostres boscos i s'hauria de protegir per la seva raresa.

El seu ascoma (nom de la fructificació dels fongs de la classe dels ascomicets en els quals les cèl·lules reproductores resten dins un element en forma de sac fins a la seva maduració) mesura entre 2 i 6 cm de diàmetre. El seu receptacle és globós al començament, després en forma de copa i finalment estès, generalment sense peu encara que de vegades en pot presentar un de rudimentari. De colors molt llampanants, és groc viu quan és jove i amb l'edat passa a ataronjat i s'embruta de taques verd blavoses, sobretot quan el manipules. La seva carn és prima, de consistència fràgil i tacte cerós. La seva olor és dèbil.

Pel seu color ataronjat, es podria confondre amb *Aleuria aurantia* (cassoleta taronja), però la seva carn no es taca de verd blavós amb la manipulació, i creix a la tardor.

(continuarà en el proper butlletí)

## FLORA

La flora fúngica dels avets del Parc Natural del Cadí-Moixeró



#### Fotografies:

A l'esquerra, *Ramaria largentii*  
A la dreta, a dalt, *Rhizopogon rocabrunae*, i a sota, *Caloscypha fulgens*  
Javier Bometón

8

el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17



## FAUNA

L'orellut alpi  
(*Plecotus macrobullaris*)

## L'orellut alpi (*Plecotus macrobullaris* Kuzyakin, 1965) cria al Parc Natural del Cadí-Moixeró

Quan parlem de ratpenats, parlem d'un grup d'animals molt desconegut, del qual encara es troben noves espècies (actualment, unes 1.200 arreu del món). A Catalunya, el desconeixement sobre aquest grup és major que a la resta

Es tracta d'un animal pertanyent al llinatge de l'orellut daurat, morfològicament similar a aquest però de dimensions lleugerament majors i amb el tragus proporcionalment més llarg. El tret més característic és el coixinet triangular que presenten al centre del llavi inferior. La coloració general és més clara que la dels seus congèneres, sobretot pel que fa al pelatge ventral, que arriba a ser gairebé blanc en alguns individus. La pigmentació, però, no pot emprar-se com a criteri únic per a la identificació, ja que alguns exemplars presenten tonalitats més fosques (vegeu imatge).



**Xavier Puig i Montserrat  
i Carles Flaquer**

Biòlegs  
Àrea d'Investigació  
Museu de Granollers.  
Ciències naturals

### Fotografia:

Exemplar capturat l'any 2009 en una petita cova del Ripollès situada a 2.200 metres d'altitud. L'aparença general, a diferència de l'orellut daurat, és molt clara, amb el ventre molt blanquinós i el tragus molt llarg.

**Carles Flaquer**

d'Europa, i recentment s'han anat descobrint noves espècies fins a arribar a les 29 que hi ha citades. La darrera espècie de ratpenat trobada a Catalunya ha estat l'orellut alpi. Estem parlant, doncs, d'una espècie molt desconeguda que sembla trobar-se exclusivament a l'estatge alpi.

L'orellut alpi va ser descrit originalment com una subespècie de l'orellut daurat (*Plecotus auritus*) a partir d'animals del Caucas l'any 1965, i ha estat acceptat molt recentment com a espècie arran dels estudis basats en la seqüenciació d'ADN. L'àrea de distribució coneguda de l'espècie abasta l'arc muntanyós que va del Caucas fins als Pirineus, passant per les muntanyes del Taurus, Pindos, Alps Dinàrics i Alps.

L'any 2003, es va identificar per primer cop un petit nucli poblacional de l'espècie als Pirineus, al Parc Nacional d'Ordesa, i hi havia una cita de l'any 1998 a la Val d'Aran (anterior, per tant, a la descripció de l'espècie) que va ser identificada l'any 2009 com a orellut alpi. Des d'aleshores, s'ha trobat en altres localitats, com Andorra i el Ripollès, sempre a gran altitud, entre 1.800 i 2.800 metres.

El rang altitudinal pel qual es mou l'espècie varia segons les diferents regions geogràfiques; els individus de la població occidental són els més vinculats als estatges altimontans. La població pirinenca sembla cenyir-se als estatges subalpi i alpi, i s'ha pogut constatar que es mouen pels prats alpins a escassos centímetres del sòl durant el període d'activitat nocturna, molt probablement a la cerca dels artròpodes que configuren la seva dieta. En aquest sentit, cal precisar que encara no hi ha estudis específics que permetin conèixer amb més exactitud la tipologia de preses que selecciona, l'àrea vital o els hàbitats que explota.

**9**  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

Com que se sospitava que el PN del Cadí-Moixeró podia albergar alguna població d'aquesta espècie, durant l'any 2010 es va dur a terme una campanya intensiva en hàbitats seleccionats com a més idonis. Només van caldre 3 nits de treball per capturar una femella alletant d'orellut alpi al Cadí. L'animal va ser mesurat, pesat i alliberat en minuts sense aplicar-hi cap tipus de marcatge. Com era previsible, la femella va ser capturada en espais oberts per sobre del llindar on hi ha arbres.

A banda de confirmar la gran biodiversitat de fauna i concretament de quiròpters o ratpenats que presenta el parc natural, l'orellut alpi pot esdevenir un bioindicador de l'estat de conservació de prats alpins i/o pastures de l'estatge subalpí i alpi. Un animal que viu en condicions tan extremes també pot donar informació sobre l'efecte del canvi climàtic al seu ecosistema i a l'entorn en general.

Els pròxims anys s'espera obtenir més informació sobre l'estat de les poblacions al PN del Cadí-Moixeró i l'ús que fan de l'hàbitat. Es descobreix si hivernen a més de 2.000 metres, com s'ha observat en altres llocs, i quin tipus de refugis fan servir per criar. Tampoc no se sap si les poblacions són grans o petites. Les dades que s'obtinguin han de servir als gestors per tenir més arguments sobre com preservar una espècie considerada en perill d'extinció a l'esborrany del Catàleg de fauna amenaçada de Catalunya.



10

el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

## Bibliografia

1. Arribas, O., *Presencia del orejudo alpino Plecotus macrobullaris Kuzyakin, 1965 en el Pirineo catalán (Lleida)*. Galemys, 2009. **21**(1): p. 78-81.
2. Dietz, C. D., O. V. Helversen, and D. Nill, *Bats of Britain, Europe and Northwest Africa*. 2009, London: A. & C. Black. 400 p.
3. Flaquer, C., et al., *Revisión y aportación de datos sobre quirópteros de Cataluña: propuesta de libro rojo*. Galemys, 2010. **In press**.
4. Garin, I., et al., *Presence of Plecotus macrobullaris (Chiroptera: Vespertilionidae) in the Pyrenees*. Acta Chiropterologica, 2003. **5**(2): p. 243-250.
5. Kiefer, A. and A. Veith, *A new species of long-eared bat from Europe (Chiroptera: Vespertilionidae)*. Myotis, 2001. **39**: p. 5-16.
6. Mayer, F., C. Dietz, and A. Kiefer, *Molecular species identification boosts bat diversity*. Frontiers in Zoology, 2007. **4**(4): p. doi:10.1186/1742-9994-4-4.
7. Spitzenberger, F., E. Haring, and N. Tvrtkovic, *Plecotus microdontus (Mammalia: Vespertilionidae), a new bat species from Austria*. Natura Croatica, 2002. **11**(1): p. 1-18.
8. Spitzenberger, F., P.P. Strelkov, and E. Haring, *Morphology and mitochondrial DNA sequences show that Plecotus alpinus Kiefer & Veith, 2002 and Plecotus microdontus Spitzenberger, 2002 are synonyms of Plecotus macrobullaris Kuzjakin, 1965*. Natura Croatica, 2003. **12**(2): p. 39-53.
9. Spitzenberger, F., et al., *A preliminary revision of the genus Plecotus (Chiroptera, Vespertilionidae) based on genetic and morphological results*. Zoologica Scripta, 2006. **35**(3): p. 187-230.

FAUNA

L'orellut alpi  
(*Plecotus macrobullaris*)

### Fotografia:

El petit coixinet triangular que presenta l'espècie al centre del llavi inferior és un dels trets morfològics més característics. Exemplar capturat l'any 2009 al coll d'Ordino (Andorra)

**Carles Flaquer**

## RECERCA

El retorn del llop a Catalunya

# El retorn del llop a Catalunya

## Evolució històrica

Segons les dades de què hom disposa, es pot afirmar que antigament el llop (*Canis lupus*) era present a pràcticament tot el territori de Catalunya. Així, es tenen dades de la seva presència des del litoral fins a ambients montans i fins i tot alpins. Malauradament, hi ha molt poca informació històrica completa de la major part del territori. Les últimes dades de llop a Catalunya tampoc no estan contrastades amb documents, i la informació que se'n té prové de testimonis orals. Per tant, no sempre s'han pogut contrastar, però sembla que se situarien al Prepirineu de Lleida, algunes zones del Ripollès i l'extrem sud de Catalunya, a la zona dels Ports. L'extinció a casa nostra, cal situar-la dins la primera meitat del segle XX.

## El retorn

A partir d'aquest moment, les poblacions més properes se situen en el quadrant NO de la península Ibèrica i en els Apenins Italians. A l'Estat espanyol, es produeix una lenta recuperació frenada pel fet que, al nord del Duero, és una espècie cinegètica i perseguida sovint. Els llops arriben al País Basc, Navarra, Osca, Terol i Conca, on veuen frenada la seva expansió. Per tant, la via d'entrada al Pirineu i al sistema Ibèric no ha reeixit fins avui.

En canvi, a Itàlia i França el llop és una espècie protegida. A Itàlia, s'estén vers el nord pels

Apenins i entra als Alps francesos (any 1992). L'any 1999, es reconeix la seva presència als Pirineus francesos, i se'n troben indicis positius fins a l'actualitat a diferents zones com el Carlit, Madres i el Canigó.

A Catalunya, les primeres queixes per part de ramaders provenen de la zona del Cadí i són de 1997. Hi ha observacions diverses, es visiten alguns atacs i es recullen mostres que resten congelades per manca encara de protocols d'actuació. Finalment, a finals de l'any 2003, se'n pot comprovar la presència mitjançant l'anàlisi d'ADN en un excrement (Servei de Genètica Molecular de l'UAB).

## El llop a Catalunya

El 12 de febrer de 2004, la Generalitat de Catalunya reconeix el retorn del llop a Catalunya. A partir d'aquest moment, es crea un equip de seguiment a tot el territori català i s'analitzen totes les mostres que estaven congelades. El primer positiu resulta ser de l'any 2000 (els ramaders ja denunciaven atacs des de l'any 1997). Per tant, podem pensar que des de 1997 fins a 2010 el llop ha estat present a Catalunya d'una manera estable, tot i que hi ha períodes d'alguns mesos de durada en què no ha estat detectat.



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

**Gabriel Lampreave  
Altarriba**

Cos d'Agents Rurals

### Fotografies:

A l'esquerra, massís  
del Pedraforca

A la dreta, llop al Cadí  
**Gabriel Lampreave**





Hi ha una clara relació entre els llops del Principat i els de la Catalunya nord. A Catalunya, aquest cànid ha estat detectat principalment en l'eix del Cadí-Moixeró-collada de Toses, tot i que en els darrers anys també se'n tenen dades a l'extrem septentrional del Ripollès i a la zona del Port del Comte. Hi ha dades a d'altres zones de Catalunya, tot i que són aïllades, i no sempre s'han pogut comprovar i contrastar. Entre les més fidedignes, hi ha les incursions al Moianès (sovint de durada curta) els anys 2002, 2003 i 2004, d'altres més recents a les Guilleries-Montseny (2007) i finalment la confirmació aquesta vegada ja científica d'una nova incursió al Moianès a finals de 2010 - començaments de 2011.

12



el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

### D'on vénen?

Que els llops poden fer desplaçaments extraordinaris, ho demostren animals radiomarcats que han fet moviments de més de 1.000 quilòmetres (Escandinàvia i Nord-amèrica).

A casa nostra, la genètica ha confirmat les dades de l'altra banda de la frontera. La nova generació de llops presents a Catalunya prové de les poblacions italofranceses dels Alps marítics i no de les poblacions ibèriques, com també podia pensar-se.

La individualització genètica de les mostres ha demostrat que els llops han arribat al Pirineu provinents dels Alps. Així, tenim 3 llops mascles que s'han detectat als dos massissos. El primer va ser localitzat l'any 1997 a la zona del Vésúbie-Tinée (Alps del Sud) i després a l'any 2000 va ser detectat a Catalunya, concretament al Cadí. Un altre llop va ser identificat l'any 2002 a Queyras (Alps) i l'any 2003 al Carlit (Pirineus orientals francesos). Finalment, un tercer llop va ser detectat l'any 2006 a l'Haute Tinée (Alps del Sud) i l'any 2007 novament al Carlit.

### Hem de tenir-ne por?

Malgrat haver-hi una població de 2.000-2.500 individus a l'Estat espanyol, en els últims cent anys no hi ha constància de cap atac contrastat a persones a tota la zona amb llops de la península Ibèrica. Contràriament, hi ha hagut força casos d'interaccions amb altres animals com senglars, cérvols, etc., o fins i tot l'anomenat millor amic de l'home, el gos, amb greus conseqüències per a les persones. El llop té una por atàvica als humans i per tant sempre els defuig quan en detecta la presència. Així doncs, és clar que no hem de tenir por dels llops, però sí tenir-los respecte com a tots els animals salvatges. Fins i tot una bestiola tan petita com una abella, quan se sent amenaçada, es regira i pica.

## RECERCA

El retorn del llop a Catalunya



#### Fotografia:

Excrements de llop  
Gabriel Lampreave

## RECERCA

El retorn del llop a Catalunya

### Danys a la ramaderia: comprovació, programa de suport al ramader i mesures de prevenció

Com és habitual en aquesta espècie, el llop ha generat danys entre els ramats. Entre els anys 1997 i 2003, no hi va haver un seguiment tan estricte, en part pel fet que la seva presència es va anar sospitant progressivament. Totes les dades es refereixen al Cadí. Segons els ramaders, 557 caps de bestiar van ser morts en aquest període (una mitjana de 80/any). Cal recordar que es tracta de danys no comprovats, però també que no s'havien adoptat mesures per evitar-los. A partir de 2004, s'inicien les mesures de prevenció i es comproven tots els atacs per esbrinar-ne l'autoria (gos o llop). Entre els anys 2004 i 2010, s'han comprovat 40 atacs positius de llop amb un balanç de 85 caps de bestiar afectats. En el mateix període i en la mateixa zona, s'han comprovat també 14 atacs de gos amb un balanç de 236 caps de bestiar afectats, la qual cosa evidencia la problemàtica dels gossos al medi natural, i que sovint s'imputen al llop danys produïts per aquests animals. Cal esmentar que aquests 14 atacs no són tots els causats en la zona per gossos, sinó aquells en què el ramader ha demanat la comprovació perquè no en sabia l'autoria. Hi ha hagut més casos que no s'han inclòs a la llista perquè el ramader havia vist els gossos causants i ja no n'havia demanat la verificació.

La comprovació dels danys ha estat un element molt important a tenir en compte perquè inicialment totes les pèrdues que patien els ramaders, les imputaven al llop. Quan es van començar a comprovar, es va copsar que, com ja se suposava, un dels problemes més greus pel que fa als danys eren els gossos. El problema és realment greu, i més si es té en compte que aquests gossos no eren ferals sinó que tots tenien amo. Quasi cap d'ells anava identificat amb el xip corresponent i les poques hores que passaven a



**13**  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

casa resultaven ser totalment inofensius. A moltes zones rurals, és habitual no tenir els gossos gaire controlats i com a conseqüència aquests animals, o els seus descendents, moltes vegades ronden per les muntanyes fent el que volen. En altres casos, es tracta de gossos d'excursionistes o passejants que es descontrolen i surten contra el ramat.

Quan s'identifica que el causant de l'atac al ramat és un gos, el ramader no rep cap compensació de l'Administració. Segons la llei, el gos ha de tenir un amo que n'ha de ser el responsable, però, si el gos no va identificat, quasi mai no en surt el responsable i el ramader no cobra el dany. Aquests gossos no identificats passen a ser classificats com a animals abandonats i són competència municipal. Capturar aquests animals no acostuma a ser fàcil, perquè poden passar setmanes senceres sense deixar-se veure, i quan ho fan quasi mai no es poden agafar.

#### Fotografia:

El Quim, pastor de Gósol i el seu gos, Bingo

Gabriel Lampreave

Per millorar la cohabitació ramader-llop, es va endegar l'anomenat **Programa de suport al ramader**. Algunes de les actuacions que s'han dut a terme són:

- Assistència ràpida en cas d'atac i ajut al ramader en tot allò que calgui (trasllat d'animals ferits, localització d'animals perduts, etc.). El telèfon d'avís és el de control central dels Agents Rurals, operatiu 24 h els 365 dies de l'any.

- Reunions periòdiques amb els ramaders (dues l'any). S'hi dona tota la informació que es té de l'espècie al ramader i es discuteixen les necessitats i millores per dur a terme la seva activitat. Aquesta transparència i relació és indispensable si es vol comptar amb la confiança del ramader.

- Mitjançant la línia d'ajuts a la ramaderia del Servei de Parcs, s'han aconseguit els materials necessaris per construir tancats elèctrics mòbils i per fer millores com ara instal·lacions d'abeuradors, arrenjament de pistes i fonts, instal·lacions de pasos canadencs, etc.

- També es van facilitar dues cases de fusta que s'instal·len i s'enretiren cada any perquè els pastors que, amb el llop, han de tornar a dormir al costat del ramat puguin fer-ho més confortablement. Igualment, es va construir un corral fix que va ser cedit als ramaders tant d'oví com de boví per poder tancar les ovelles a la nit i els vedells

més petits les primeres setmanes. També es va adquirir material per fer altres tancats elèctrics mòbils que cada estiu s'han anat cedint a diferents zones quan s'ha detectat la presència del llop a prop. Igualment, en aquestes zones de nova aparició, també ràpidament s'ha fet ja alguna reunió amb els ramaders per iniciar el contacte, donar-los suport i començar a preparar el nou escenari amb el llop.

Com a *mesures de prevenció*, s'han implementat:

- El tancament de les ovelles durant la nit
- L'ús de gossos de protecció de ramat

Quant al tancament de les ovelles, ja s'ha tractat força en l'apartat anterior. El mètode emprat són els tancats elèctrics amb un resultat excel·lent. Fins avui, s'ha demostrat un sistema molt eficient per reduir els atacs nocturns del llop.

L'altre mètode ha estat la utilització de gossos de protecció de ramat. Ha calgut tornar a recuperar aquest gos i tornar a reeducar el ramader en el seu ús. També ha demostrat que és un sistema molt bo, però aquí cal la implicació del ramader. La raça de gos triada va ser el muntanya dels Pirineus. El gos es lliura al ramader a les 8 setmanes de vida. Els cadells es donen esterilitzats per evitar situacions "conflictives" quan l'animal estigui en zel i també que proliferin cadells creuats que puguin quedar al camp i acabar generant més problemes al bestiar que evitant-los.

## RECERCA

El retorn del llop a Catalunya

14

el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17



### Fotografies:

A l'esquerra, pas canadenc  
A la dreta, cabana de fusta, que  
es munta i es retira cada any.

**Arxiu del Parc Natural  
del Cadí-Moixeró**



## RECERCA

El retorn del llop a Catalunya



El més important sens dubte és que des del primer dia el gos només tingui contacte amb les ovelles i el ramader, i no amb d'altres gossos i persones. D'aquesta manera, s'estableix ja un lligam de per vida entre el gos i el ramat. Com tot procés d'aprenentatge, cal paciència i implicació per part del ramader, sobretot durant el primer any. Passat aquest període, el gos funciona pràcticament sol. Com a mètode de prevenció és molt eficaç, ja que evita qualsevol mena d'atac, no només de llops, també de gossos, guilles, etc. Com ens ha dit algun ramader, un bon gos de protecció no té preu.

Els únics problemes que s'han detectat amb els gossos fins avui han estat amb interaccions amb persones que s'han apropat massa als ramats. En aquest apartat, cal fer una tasca de difusió entre la gent perquè sàpiguen com comportar-se quan hi ha un ramat amb un gos de protecció. No s'hauria d'entrar mai al mig del ramat; s'hauria de vorejar a una certa distància, i, si el gos s'acosta bordant, mai fer qualsevol senyal d'amenaça. La millor opció és retirar-nos i apartar-nos uns metres; el gos tornarà amb el ramat i s'oblidarà de la nostra presència. Qualsevol senyal o gest d'amenaça pot ser vist pel gos com un intent d'atac i pot tenir resposta per part seva. Si, contràriament, ens apartem del ramat i sortim del que el gos considera l'entorn de seguretat al

voltant del bestiar, ens ignorarà totalment i no mostrarà cap mena d'agressivitat.

### El seguiment del llop

Les principals línies d'actuacions dutes a terme en el seguiment del llop són:

- Comprovació de possibles indicis i/o observacions, fent un esforç més gran en les zones on es generen més dades.
- Realització d'itineraris a l'hivern per a la localització de rastres. Actualment, hi ha a l'entorn de 50-60 itineraris definits per intentar localitzar rastres. Les comarques on es realitzen són l'Alt Urgell, la Cerdanya, el Solsonès, el Berguedà, el Ripollès i els dos Pallars i l'Alta Ribagorça (aquests darrers conjuntament per a la detecció de l'ós bru). A més, sempre que és possible són fets simultàniament amb els col·legues francesos, amb la qual cosa la zona prospectada encara és més gran.
- Realització d'aguaites per intentar fer observacions.
- Trampeig fotogràfic.
- Sessions d'udol provocat.
- Coordinació transfronterera, unificació de metodologies i simultaneïtat en el seguiment.

 **15**  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17



#### Fotografia:

A sobre, petja de llop  
Al costat, buscant rastres  
Gabriel Lampreave

## Genètica

El nombre de llops detectats només es pot establir mitjançant l'anàlisi de l'ADN dels excrements, els pèls o les mostres d'orina i per les possibles observacions o rastres simultanis. Fins avui, s'han recollit 69 mostres positives de llop a casa nostra i totes amb l'haplotip de la població italofrancesa. Quant al nombre d'exemplars, els resultats de la individualització de les mostres indica la presència com a mínim de 13 animals diferents en aquesta dècada. Hi ha llops que només s'han detectat un any i d'altres que apareixen i desapareixen. El nombre màxim de llops diferents detectats al mateix any s'ha donat l'any 2008 i ha estat de 5 llops. Val a dir que es consideren 11 anys de presència de llop continuada. Cal remarcar també que tots aquests llops són mascles, tret d'una mostra de 2008 que pertany a una femella. Fins avui, no hi ha evidències de reproducció en territori català i el nucli poblacional no sembla progressar amb facilitat. Val a dir també que els resultats indiquen que una part important dels individus es mou a ambdues bandes de la frontera.

L'any 2010 també s'ha localitzat el primer llop que ha mort a Catalunya des del seu retorn. Es tracta d'un animal trobat a l'Alt Urgell. Un cop individualitzat, hem vist que és un



# 16

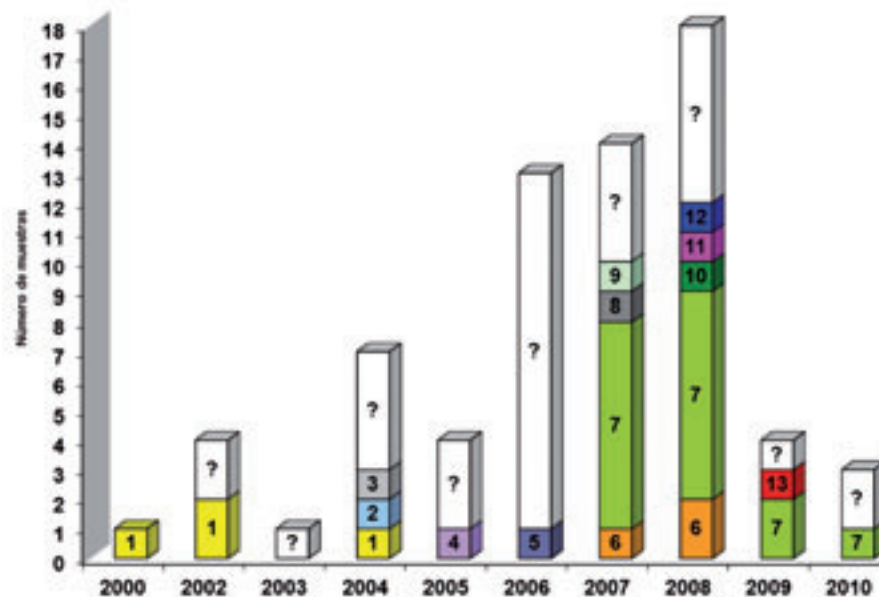
el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

mascle que havíem detectat per primera vegada el 10 de gener de 2007. En tots aquests anys, vam recollir 17 mostres d'aquest animal. Totes van ser recollides dins el límit del PN del Cadí, en una àrea (MPC) de 146 km<sup>2</sup> (extrems a 26,2 km).



## Activitats d'educació ambiental

Durant tots aquests anys, també s'ha fet un esforç molt gran en tasques d'educació ambiental. Destaca sobretot el projecte d'educació ambiental sobre el llop anomenat "l'udol", promogut pel Parc Natural del Cadí-Moixeró mateix, que ha acostat el món del llop a molts infants de les escoles de l'àmbit del parc. També cal esmentar les activitats de dinamització turística a l'entorn del llop promogudes amb el Consorci Turístic del Berguedà i alguns municipis del Parc. Igualment, es van celebrar unes jornades sobre coexistència de gran fauna i ramaderia a Saldes (2009). També s'han fet moltes xerrades, conferències, cursos, etc., a entitats, casals, escoles, universitats, etc. per donar a conèixer una visió real de què són els llops i què suposa tenir-ne.

## RECERCA

El retorn del llop a Catalunya

### Gràfic:

Individualització de les mostres genètiques de llop a Catalunya

### Fotografia:

Taller: l'udol del llop  
Associació SOURS

## RECERCA

El retorn del llop a Catalunya



**17**  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

### El futur

La gestió d'aquesta espècie és enormement complexa en tots els llocs on habita. Què passarà en el futur amb el llop a Catalunya? Pel que estem veient fins ara, sembla que en poden arribar més. No sabem quan arribaran i fins i tot no podem afirmar amb tota seguretat per on ho faran. Però cal tenir preparat aquest nou escenari i s'ha de treballar molt fermament amb el sector ramader, ja que no pot ser aquest sector sol qui suporti els perjudicis de tenir llops. Cal explorar noves possibilitats a l'entorn del llop: a la zona de la serra de la Culebra (Zamora), on hi ha una important població de llops, s'estima que els ingressos directes i indirectes derivats del turisme per observar-los són d'uns 6 milions d'euros anuals.

Massa sovint posem adjectius humans als animals. El llop no és ni bo ni dolent, és un animal salvatge més. Amb el llop, els sistemes naturals recuperen un element clau que els mancava.

Aquests sistemes són com un trenclacloses format per moltes peces. Si en falta una, el trenclacloses no es pot completar. Massa sovint, els humans movem i alterem aquestes peces i provoquem canvis que moltes vegades ni havíem imaginat que podien passar, i oblidem que no som res més que una peça més d'aquest trenclacloses i no la mà que les encaixa.

Segurament, la majoria estem a favor de defensar els lleons a l'Àfrica, els tigres a l'Àsia o els ossos polars a l'Àrtic. Ara hem de poder aconseguir que el llop també tingui un lloc a casa nostra. El camí que caldrà recórrer no serà fàcil. Però el llop ha estat capaç de donar el primer pas, el més difícil, que és arribar aquí. Ara toca a tothom, ramaders, caçadors, ecologistes, administracions... demostrar el nostre grau de maduresa i capacitat de diàleg per arribar a acords i aconseguir que el llop tingui un futur a les nostres muntanyes sense perjudicar ningú.

#### Fotografia:

El llop, al Cadí  
Gabriel Lampreave



## Desenvolupament rural en la banda occidental del Parc Natural del Cadí-Moixeró. Nous horitzons turístics.

De vegades, ens sembla que són prou coneguts els atractius naturals, culturals i turístics d'aquests municipis que integren la banda més occidental del Parc i que pertanyen, principalment, a les comarques de Lleida. Sovint, però, passen desapercebuts per una manca genèrica de dinamització turística en els pobles de la zona i de la comarca, que, a més, es veuen a l'ombra d'altres indrets amb molt més nom i molta més identificació popular. Per exemple, tothom coneix el Prat de Cadí o el Prat d'Aguiló, però no coneix el Boscallt, el Goleró i l'entorn de Sant Salvador, entre d'altres.

L'extrem més occidental de la imponent serralada del Cadí és el cap de la Fesa. L'Orri i la Torreta de Cadí són les talaies i els miradors més impressionants del Pirineu, de l'Urgellet, de les Terres de Ponent i del Pedraforca. No obstant això, estan condicionats per una mancança d'accesos més transitables i d'altres estructures fixes, com ara algun refugi de muntanya, que permetés un acostament a l'inici de les activitats, i a la vegada, que donés aixopluc i un punt de seguretat a la muntanya. Des de fa uns anys es treballa, juntament amb els gestors del Parc, per millorar algunes d'aquestes situacions: En el turó Galliner s'ha fet, junt amb l'Ajuntament d'Alàs, un agradable i destacat mirador de les aus.

Fa poc temps, s'ha posat en marxa una empresa d'activitats i de turisme en el territori, concretament, en el poble d'Alàs (carrer del Nord s/n, a l'Era de Cal Pujol), que és la porta principal al Parc d'aquesta regió més occidental. És en ple Urgellet, no gens lluny de la Seu d'Urgell. Aquesta empresa inclou dues marques: **Cadiner-Turisme Actiu**, i **Cadibike-Turisme i Ciclisme**.

Sota la marca Cadibike es troba una empresa de nova creació especialitzada en turisme autoguiat, tant en bicicleta de muntanya com de carretera. Ofereix tot el ventall de serveis complementaris que poden necessitar els ciclistes per a les seves estades: El servei de reserves, el de transport d'equipatges, el de guies i el d'un petit autotaller. Es defineixen uns productes estrella bàsics, però també hi ha la possibilitat d'adaptar-se a d'altres propostes, itineraris o rutes com la Volta al Cadí-Moixeró per carretera, la ruta Tres

Nacions, la Transpirenaica en bicicleta tot terreny (BTT), entre d'altres, segons les peticions dels particulars o de les agències. Destaquen com a productes turístics més innovadors, la ruta Trinxat BTT, la ruta Trinxat Exprés BTT i la Volta al Cadí-Moixeró.

Sota la marca Cadiner hi ha una empresa de nova creació especialitzada en turisme autoguiat de senderisme, de rutes, de tresc (trekking) o d'ascensions. Ofereix tot el ventall de serveis complementaris que poden necessitar els senderistes en les seves estades: El servei de reserves, el de transport d'equipatges, el de guies i el de lloguer de material o altres serveis complementaris. Es defineixen uns productes estrella bàsics, però també hi ha la possibilitat d'adaptar-se a d'altres propostes, itineraris, rutes o ascensions a cims tant a la serralada del Cadí com a les muntanyes veïnes, segons les peticions dels particulars o de les agències. Els productes més destacats són:

1. La ruta **Integral Cadí-Cadiner**, que recull la clàssica excursió per la cresta i la cara nord del Cadí en 2 dies o 2 etapes i amb el suport del refugi de Prat d'Aguiló. En el primer dia o en la primera etapa, es va des del cap de la Fesa fins al Comabona, i el segon dia o la segona etapa transcorre des de Prat d'Aguiló a Estana.

2. La ruta dels **Estanys Amagats** és una ruta de senderisme d'alta muntanya circular entre una xarxa de refugis: El refugi de Malniu, el de l'Illa, el dels Estanys de la Pera, el de Cap del Rec i el de Cal Pere Sidro. Aquest itinerari proposa la descoberta de la part de l'Alta Cerdanya a l'entorn de la Reserva Nacional de Caça de la Cerdanya-Alt Urgell, i es complementa amb la part alta de la vall del Madriu a Andorra. [www.rutadelsestanysamagats.com](http://www.rutadelsestanysamagats.com).

Altres serveis que s'ofereixen són: Guies de muntanya, de senderisme i d'ascensions; guies i acompanyants d'esquí i de raquetes de neu; guies d'escalada, de vies ferrades i de barrancs; tallers i acompanyaments d'activitats d'aventura, de natura, de fauna, d'observació ornitològica (bird watching); lloguer i venda de complements, i taller de bicicletes i material de muntanya.

Per a més informació podeu visitar la pàgina web [www.cadiner.info](http://www.cadiner.info).

## VIURE AL PARC



### Jaume Pifarré

Cadibike- Cadiner

#### Fotografies:

De dalt a baix:  
Grup de senderistes a Prat de Cadí i sortida de BTT  
**Jaume Pifarré**

Mirador del Turó Galliner  
**Arxiu del Parc Natural del Cadí-Moixeró**

18

el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

## ITINERARIS

Recorregut de recerca geològica, mineralògica i minera per les comarques del Berguedà i de la Cerdanya

# Recorregut de recerca geològica, mineralògica i minera per les comarques del Berguedà i de la Cerdanya:

Des de Guardiola de Berguedà, a la Bòfia de Bagà, a coll de Pal i a la Tosa (2a part)

### Parada 4

**Coveta de l'estret de Rigoreixer** (Rigoreixer, terme municipal de Bagà, comarca del Berguedà). (Full 255)

Des de la parada anterior, cal fer un petit recorregut, per tal d'arribar fins a l'indret on es troba aquesta aturada. Aquest recorregut és d'uns 0'250 Km, aproximadament.



En aquest breu recorregut, es van trobant inicialment els materials esmentats a la parada anterior. Més endavant s'han trobant uns nivells carbonatats que pertanyen al cretàcic, i després uns altres on ara som, que són del triàsic (del Muschelkalk).

En aquest lloc hi ha una cova, amb abundant presència de **calcita**. La cova es relaciona amb una fractura inclinada que talla als nivells carbonatats. En relació amb la falla es fa clarament palès un interessant mirall de falla, amb unes estries ben definides.

### Dr. Josep M. Mata-Perelló

Departament d'Enginyeria  
Minera i Recursos Naturals  
Universitat Politècnica de  
Catalunya

#### Fotografies:

A l'esquerra, el carst de la Bòfia de Bagà

La falla i la coveta, a la dreta  
**Josep M. Mata-Perelló**

### Parada 5

**Mina de barita de la Bòfia** (terme municipal de Bagà, comarca del Berguedà). (Full 216)

Des de la parada anterior, caldrà continuar cap amunt, per la carretera que condueix cap a coll de Pal i cap al límit provincial. En arribar cap als voltants del km 16, caldrà agafar un camí per l'esquerra de la carretera. Aquest camí, en menys de 0'5 km, ens condueix cap a les antigues mines de baritina. Així, des de la parada



anterior, s'haurà efectuat un recorregut proper als 14 km.

Les mines es relacionen amb una mineralització associada a un paleocarst, al qual rebleix. Aquest antic carst es localitza sobre un aflorament de nivells carbonatats del devonià, i es fa força palès. Entre els minerals presents, cal fer esment de la **baritina**, el mineral més abundant del jaciment beneficiat a través de diferents èpoques.

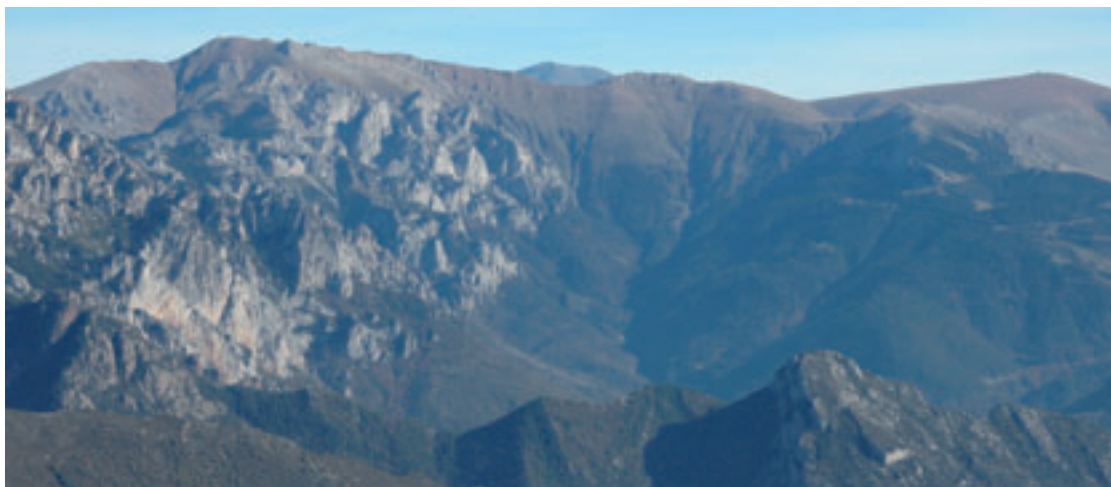
D'altra banda, cal fer també esment de la presència d'abundants minerals de coure, com: **calcopirita** i **coures grisos** (fonamentalment de la **tetraedrita**); així com dels seus minerals d'alteració: **aturita** i **malaquita**. D'altra banda, també es troben altres minerals, com: **anquerita**, **calcita**, **dolomita** i **quars** (molt ben cristal·litzat).

També cal fer esment de la presència d'un interessant carst actual, desenvolupat sobre les mateixes calcàries del devonià. Així, per sobre de la mina, es poden veure uns magnífics canons d'esfondrament. En conjunt, aquest indret constitueix un interessant punt del nostre patrimoni miner i geològic.

 **19**  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17



## ITINERÀRIS

Recorregut de recerca geològica, mineralògica i minera per les comarques del Berguedà i de la Cerdanya

20

el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

### Parada 6

**Mines de manganès de la Tosa d'Alp** (termes d'Alp i Bagà, comarques del Berguedà i de la Cerdanya). (Full 255)

Des de la parada anterior, caldrà continuar cap amunt, per la carretera que condueix cap a coll de Pal. En arribar-hi, ens caldrà continuar per un camí, a peu. Aquest camí va carenejant fins a arribar a les immediacions de les mines de manganès de la Tosa d'Alp. En realitat s'arriba a un collet situat per sobre de les mines.

En arribar a les mines farem una nova aturada. Així, des de la parada anterior fins a coll de Pal haurem recorregut uns 5 km, i després 1 hora i mitja a peu fins a arribar a les mines.

En tot aquest recorregut, s'han anat trobant els materials paleozoics del devonià i del carbonífer, amb un clar predomini del primer, de naturalesa calcària, i constituint els cims més elevats de la zona.

En aquest indret, hi ha unes interessants mineralitzacions de reblliment de cavitats d'origen càrstic, les quals es localitzen sobre afloraments carbonatades del devonià. Aquestes cavitats són fonamentalment manganèsíferes, i entre els minerals de manganès es troben els òxids

següents: **pirolusita**, **birnessita**, **todoroquita** i **psilomelana**. També hi ha els carbonats, amb **manganocalcita** i **rodocrosita**.

D'altra banda, amb els anteriors també hi ha abundants minerals de ferro. Així, cal fer esment dels següents: **goethita** (limonítica), **hematites** i **siderita**. També hi ha minerals de coure, fonamentalment amb **malaquita**.



### Parada 7 - condicional

**Mines de manganès de la Tosa de Das**, (terme de Das, comarca de la Cerdanya). (Full 255)

Des de la parada anterior, caldrà retornar amunt del collet (per on hem arribat des de coll de Pal), tot i així, hi ha la possibilitat de fer un curt recorregut anant cap al nord. Ben aviat, a menys d'1 km, es trobaran les mines de Das, on podem fer una nova aturada.

En aquest recorregut, hem tornat a trobar els materials esmentats a l'aturada anterior. I, tanmateix, haurem trobat unes mineralitzacions força similars a les acabades de veure a les mines anteriors.

#### Fotografia:

Massís de la Tosa  
**Arxiu del Parc Natural  
del Cadí-Moixeró**

Baritina  
**Extret del llibre *Guia d'identificació de minerals (Països Catalans i d'altres)*, de Josep M. Mata i Perelló i Joaquim Sanz i Balagué**





## ITINERARIS

Recorregut de recerca geològica, mineralògica i minera per les comarques del Berguedà i de la Cerdanya

### Parada 8 - condicional

**Carregador de la Mina de manganès de la Tosa d'Alp**, (terme municipal d'Alp, comarca de la Cerdanya). (Full 216)

Des de la parada anterior, caldrà tornar a coll de Pal. En arribar-hi, ens caldrà continuar pel camí de terra que baixa cap a la Cerdanya, cap a la Molina i cap a la Masella. En arribar a la cruïlla amb el camí que baixa de la Tossa d'Alp, de les instal·lacions d'esquí, ens caldrà fer una nova aturada, la darrera de l'itinerari, a uns 6 km de l'anterior.

En aquest recorregut hem anat trobant afloraments dels materials carbonatats del devonià, els quals formen part del mantell del Cadí. Precisament, aquests són els materials que hi ha a l'indret de l'aturada.



En aquest lloc, hi ha el carregador de les antigues mines de manganès de la Tossa d'Alp. Forma part del nostre patrimoni miner.

Dintre del carregador, encara és possible trobar-hi bones mostres dels minerals de manganès, especialment de **pirolusita**, molt abundant. Aquesta és extraordinàriament brillant, fet

que no acostuma a succeir.

**En aquest indret finalitza el recorregut de l'itinerari.**

### Bibliografia

GUIMERÀ, J. et alii (1992). Geologia (II), Història Natural dels Països Catalans. Vol. 2, 547 pàg. Enciclopèdia Catalana, SA. Barcelona

MASACHS, V. et alii (1981). Itineraris Geològics: Anoia, Bages, Berguedà i Solsonès. Centre d'Estudis Geològics de Manresa. Caixa d'Estalvis de Manresa. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (1984). "Els minerals del Berguedà". revista Xaragall, núm. 3, 38 pàg. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (1991). Els Minerals de Catalunya. Arxius de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans. Vol. 47, 545 pàgines. Barcelona

MATA-PERELLÓ, J.M. (1995). Selecció d'itineraris geològics per les comarques del Bages, Berguedà, Solsonès i Alt Urgell. Inèdit. 215 pàgines, Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (1996). Recerca geològica i mineralògica per la comarca del Berguedà: des de Guardiola de Berguedà a la Pobla de Lillet i a Castellar de n'Hug. Inèdit, 12 pàgines. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (1999). "Recorregut de recerca mineralògica i minera per les comarques del Berguedà i de la Cerdanya: des de Berga a Bellver de Cerdanya pel Coll de Pal, Algeps," sèrie B, núm. 142, 10 pàgines. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (2000). "Recorregut de recerca mineralògica i minera per la comarca del Berguedà: des de Berga a Fumanya, Vallcebre i al Coll de Pal". Inèdit, 11 pàg. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (2005). "Recorregut de recerca geològica, mineralògica i minera per les comarques del Berguedà i de la Cerdanya: des de Berga a Sant Corneli, Fumanya, Vallcebre, al Coll de Pal i a la Tossa d'Alp". Inèdit. 10 pàg. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (2007). "Recorregut de recerca geològica, mineralògica i minera per les comarques del Berguedà i de la Cerdanya: des de Guardiola de Berguedà a Coll de Pal i a la Tossa d'Alp". Inèdit, 7 pàgines

MATA-PERELLÓ, J.M. i FONT SOLDEVILA, J. (1995). Itinerari geològic i mineralògic pel Berguedà. Apunts EUPM, 78 pàg. Barcelona

MATA-PERELLÓ, J.M. i SANZ BALAGUÉ, J. (1991). Guia de determinació dels minerals. Països Catalans i altres. Edicions Parcir. Manresa

RIBA ARDERIU, O. et alii (1976). Geografia Física dels Països Catalans. Editorial Ketres. Barcelona.

**21**  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

#### Fotografia:

Pirolusita

Extret del llibre *Guia d'identificació de minerals (Països Catalans i d'altres)*, de Josep M. Mata i Perelló i Joaquim Sanz i Balagué

## La pedra màgica del Pedraforca. Categoria A

Era un dia d'estiu. La finca de Cal Mianet estava envoltada d'animals, i és que el veí, en Perico, s'havia tornat a deixar la reixa dels animals oberta. Els meus pares, en Constantí i la Carolina, estaven fets unes mules perquè ja era la cinquena vegada que la deixava oberta. Els meus pares són pagesos de tota la vida i fan uns formatges boníssims amb la llet de les cabres i les ovelles.

Jo em dic Carlota, i, si per casualitat no heu endevinat on visc, ara us ho dic: visc en un poblet d'alta muntanya anomenat Saldes.

El poble de Saldes és petit, més o menys té uns 326 habitants, i és a 1.215 metres d'altitud. El meu dia preferit és dijous, i no endevinareu per què? Doncs perquè és el dia del mercat!!! Quan hi ha escola no puc anar-hi, però si pogués m'escaparia i l'aniria a visitar.

De vegades, la mare em fa anar a comprar el tall i la fruita a ca la Severina. M'agrada molt anar-hi, però el cistell em pesa una mica.

Quan és festa, sortim amb els amics a jugar a la plaça. Un dia vam anar d'excursió al Pedraforca, i ara us explicaré què va passar.

Quan érem, més o menys, a mig camí, ens vam aturar per fer un mos; de cop, vam sentir un animal que cridava, tots teníem molta por, però en Joan, l'expert en animals, va dir que era un isard petit que estava ferit i per això cridava. Jo vaig dir que l'anéssim a buscar, però la Maria, la "tiquis-miquis" de la colla, va començar a dir:

I si ens perdem? I si prenem mal?

I si... Prou!!, vaig dir jo, anem a buscar-lo.

La Mireia, mentre buscava, va trobar una pedra amb forma de cor, i com que és molt presumida se la va quedar sense dir res. Quan vam haver trobat l'isard i érem davant seu mirant-li la ferida, va dir:

- Marxeu! Les bruixes ens trobaran! Les bruixes són dolentes!

Ens vam quedar de pasta de moniato, perquè era la primera vegada que sentíem xerrar un isard. Nosaltres li vam dir:

Les bruixes no existeixen! Però ell va començar a explicar una llegenda que deia: quan ja és fosc, les bruixes surten a buscar persones per a convertir-les en esclaves seves. Amb la por al cos, vam marxar corrents com una bala, amb l'isard a coll.

Quan vam arribar a casa, vam curar l'isard i ens va continuar explicant...

- Diu la llegenda que un bruixot de fiar va fer una pedra amb forma de cor que, si la posaves al capdamunt del Pedraforca, les bruixes desapareixerien, però elles se'n van assabentar, la van robar i la van llençar al bosc.

Tot aquest temps la gent l'ha anada buscant, i ningú no l'ha poguda trobar. La Mireia, molt espantada, va dir:

- Jo l'he trobada! Mireu...

Nosaltres li vam dir:

- Però per què no ens n'has dit res...!!!

L'endemà al matí, caminant molt de pressa, vam anar a posar la pedra al Pedraforca. Així que la vam deixar a terra, un estol de bruixes va sortir volant cap al cel, i, com més s'anaven enlairant, veïem al seu voltant un polsim lluminós de tots colors. S'anaven convertint en estrelles.

Des d'aquell dia, cada cop que mirem el cel de nit, veïem unes estrelles corrent amunt i avall com si anessin enfilades damunt les seves escambres.

## LLEGENDES I TRADICIONS

Concurs de contes breus  
"Amigues i Amics del Pedraforca"



# 22

el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

**Maria Torrella Rovira**

Avià

1r Premi Categoria A

**Fotografia:**

Sant Martí de Saldes  
i Pedraforca

**Arxiu del Parc Natural  
del Cadí-Moixeró**

## LLEGENDES I TRADICIONS

Concurs de contes breus  
"Amigues i Amics del Pedraforca"

### Un polsim de màgia. Categoria C

Hola, diari! Torno a ser jo, l'Anna. Tu ja saps que sempre he sigut una mica poruga, especialment amb la foscor. Fa pocs dies que he tornat de colònies, i li he explicat a la mare que, des de llavors, sóc capaç de dormir tota la nit sense encendre cap llum. Tot i que ha pogut comprovar-ho en primera persona, no ha cregut la meva



història... El pare simplement ha somrigut i el meu germà Jordi diu que els aires del Pedraforca m'han ajudat a ser més valenta però alhora m'han omplert el cap de pardals... En canvi, tu sempre em creus; sé que no va ser un somni i t'explicaré en poques línies per què n'estic convençuda. Tot va començar la setmana passada...

Jo no volia anar de colònies perquè no sé dormir sense el meu llum amb forma de conill que m'acompanya cada nit. Però vaig fer el cor fort i finalment em vaig decidir a pujar a l'autobús amb tots els companys de l'escola. Després de molts revolts, per fi vam arribar a Saldes.

El Pedraforca era allà, impactant, tal com ens l'havia ensenyat la senyoreta Rosa. Me'l vaig

ben mirar i vaig continuar pensant que, a parer meu, semblava més aviat dos amics abraçant-se, amb un vestit verd que els tapava els peus. Això sí, era molt més alt del que havia imaginat!

El dia va passar molt de pressa i de seguida es va fer l'hora d'anar a dormir. La senyoreta ens va fer un petó a tots i va tancar el llum. Com desitjava el meu conill! Sense que ningú em veiés, vaig agafar el lot de la meva motxilla i el vaig obrir a sota dels llençols. Uf, que bé, ara em sentia millor! Al cap de poca estona, es va fer un gran silenci... Tothom ja devia dormir. Quan ja em començava a venir la son, vaig sentir un petit soroll a fora i algú que somicava. Qui devia ser? Com que tenia el lot, vaig aixecar-me a poc a poc i vaig espigar per la finestra que donava al jardí. Era una nena! Però no pas de la nostra escola. Qui devia ser? Sigil·losament vaig sortir de l'habitació i vaig travessar el menjador fins a arribar a la porta principal. Vaig estar de sort, perquè no era tancada amb clau... Vaig agafar aire i, sense pensar-m'hi gaire, vaig sortir a l'exterior. La nena encara era allà: asseguda a terra, amb una cama estirada. Mig plorava. Duia un casquet ben estrany. Encara no entenc per què ho vaig fer, però m'hi vaig acostar...

- Hola! Què et passa?, li vaig preguntar tot fluixet.

La nena es va aixecar d'una revolada i va escapar-se darrera d'uns arbres.

- Espera!!! –vaig cridar–. Només vull saber si et puc ajudar! No m'agrada veure plorar ningú...

Em va mirar de reüll, sense saber què dir... Altre cop vaig ser jo qui va parlar.

- Em dic Anna. He vingut de colònies amb els meus amics i avui dormim en aquesta casa.

- Hola, Anna. Jo sóc l'Aïko –va respondre mig avergonyida.

- Quin nom tan estrany! No l'havia sentit mai. Tu també has vingut d'excursió?



23  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

#### Mireia Gorchs i Boixadera

Puig-reig  
1r Premi Categoria C

#### Fotografia:

Pedraforca des de Saldes  
Arxiu del Parc Natural del  
Cadí-Moixeró



24

## el picot negre



revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

- No, jo visc aquí.. a prop. Ens hem escapat a jugar amb el meu germà gran; jo he badat i un cop de vent m'ha fet caure aquí. He perdut la meva bota i ara no puc tornar a casa.

- Jo porto sabates de recanvi –vaig exclamar tota contenta-. Potser et poden anar bé!

- No, només puc tornar si trobo la meva bota. Són les meves sabates les que em fan volar i arribar fins a casa.

- Voles? Que sàpiga jo, només volen els ocells... i els avions! –vaig dir fent-me l'entesa.

- Mira, no sé si t'ho hauria de dir... –va contestar temerosa-. La mare sempre em diu que no ho expliqui... que... que... som bruixes!

- Bruixes? Sort que era fosc i no devia veure com la meva cara empal·lidia de mica en mica.

- Sí, bruixes! No cal que posis aquesta cara de pomes agres! No sé per què ens teniu tanta por. Som nosaltres qui sempre ens hem d'anar amagant de tots vosaltres... –va respondre mig enfadada.

- Com pots veure la meva cara amb aquesta nit tan fosca? –li vaig preguntar sorpresa.

- Els meus ulls estan adaptats a viure en la foscor i a dormir quan el sol llueix de valent.

- Potser és per això que els grans pensen que no existiu! Perquè no us veuen mai!

- La meua iaia explica que, temps enrere, la nostra família va estar a punt de desaparèixer i,

per aquest motiu, hem de saber guardar bé aquest secret. Només així podrem continuar fent la nostra feina molts més anys –va dir tota orgullosa.

- Feina? Que potser treballeu, les bruixes? –vaig demanar jo encuriósida.

- És clar que sí, ximpleta!! –va respondre somrient-. Nosaltres som qui cada dia encenem els estels que il·luminen el Pedraforca, qui elaborem pocions amb herbes i pells seques per guarir els nostres amics i qui vetllem perquè aquesta muntanya mantingui el seu encant, perquè continuï essent màgica!

- I qui són els vostres amics? –vaig demanar amb incredulitat.

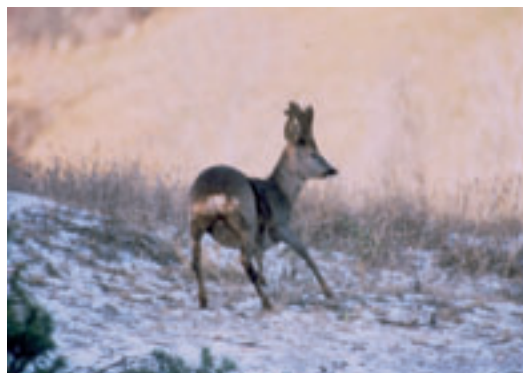
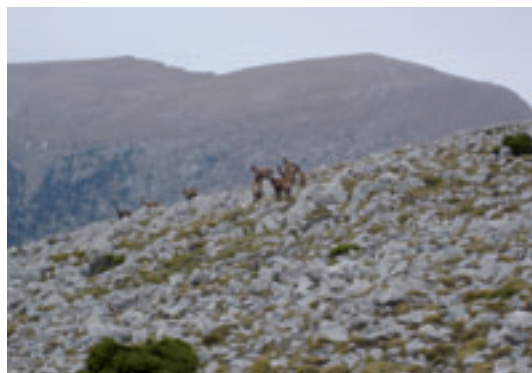
- Els isards, els cabirols, les llebres, els ratpenats... tothom qui fa del Pedraforca casa seva.

- Així, aquesta nit, tu i jo, podem ser amigues, oi? Perquè avui dormo a la vostra terra.

Això va fer riure l'Aïko de valent. Em va mirar amb tendresa i complicitat. Es va acostar a la meua cara, fins que els nostres nassos es van tocar i em va fer un petó d'esquimal! Vaig estar orgullosa de mi mateixa, perquè no vaig tenir por, sinó ben al contrari. Em va inundar un sentiment profund d'alegria per l'amistat que havíem iniciat just en aquell instant. Jo també li vaig somriure i vam quedar en silenci durant uns segons... Llavors, va ser l'Aïko qui va trencar-lo:

## LLEGENDES I TRADICIONS

Concurs de contes breus  
"Amigues i Amics del Pedraforca"



### Fotografies:

A la part superior, llebre  
Al costat, a l'esquerra,  
isards al Pedraforca  
i a la dreta, cabirol  
**Arxiu del Parc Natural  
del Cadí-Moixeró**

## LLEGENDES I TRADICIONS

Concurs de contes breus  
"Amigues i Amics del Pedraforca"

– Si som amigues, em podràs ajudar a tornar a casa? Avui la mare em renyarà de valent... He marxat sense dir-li res i, a sobre, he perdut la meva bota...

– I on és casa teva?

– Veus les dues forques? Just al mig és on acostumem a jugar amb els meus germans i germanes, i, si pugessis, veuries que hi ha unes roques punxegudes. Allà, en una d'elles, hi ha un petit forat, on ens esmunyim per dormir-hi...

– Us feu petites? –vaig demanar-li amb curiositat.



– És clar, és la nostra manera d'amagar-nos i de poder continuar vivint en aquest bonic indret.

Vaig alçar el cap i vaig mirar el cel que ens envoltava. De sobte, vaig abraçar l'Aïko tot dient-li:

– Mira darrere teu! És allà, penjada d'un branquilló!

– Què hi veus, Anna?

– La teva bota!!! Quan t'ha caigut deu haver quedat atrapada dalt d'aquell arbre!

A través del meu lot, vaig veure la seva cara de felicitat! Va enfilarse com si res dalt de l'arbre i va recollir la seva sabata.

– T'estaré sempre agraïda! M'has salvat! Estava molt preocupada...

– Estic contenta d'haver-te pogut ajudar –vaig respondre amb sinceritat.

– Em sap greu, però hauria de marxar, és tard... –va dir l'Aïko amb to seriós.

L'Aïko va notar la meva decepció i de seguida va continuar:

– Creus en la màgia? –va preguntar-me-. Para la mà –va dir molt decidida.

Va ficar-se la mà a la butxaca i va llançar uns polsims daurats sobre el meu palmell. Tot seguit, va agafar-me fort amb la seva mà i em va dir:

– Són polsims d'estels del Pedraforca. La seva llum t'acompanyarà avui i sempre més. Quan tu vulguis, tanca els ulls i ajunta les mans. El record de la nostra amistat t'acompanyarà i et donarà la confiança necessària en cada moment.

La vaig creure fermament i quan va apartar la seva mà, unes llàgrimes em van humitejar els ulls. Només vaig ser capaç de dir:

– Gràcies, Aïko!

– Gràcies a tu, Anna –va dir-. Sempre et recordaré. I, quan tornis per aquí, només has d'alçar la teva mà ben amunt. Jo podré veure els teus polsims des d'allà dalt i baixaré per retrobar-nos.

Es va calçar la bota, va llançar-me un petó amb la mà i en pocs segons va desaparèixer. Crec que no va veure com li feia adéu...

Vaig entrar a l'habitació i vaig adormir-me tot seguit. Des d'aquella nit sento que he canviat, sóc més valenta. I és per aquest motiu que no tinc cap dubte que la màgia del Pedraforca i la força de l'amistat existeixen...

Tu em creus, oi, diari?

**Nota:** El conte "La muntanya fumejant", 1r premi de la categoria B, de **Laura Serrano Bazaga** (Barcelona) es publicarà en el proper butlletí

 **25**  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17



## Els bessons de Cal Fanxicó, impulsors del concurs de gossos d'atura: "tots els *boits* n'encerten una"

Els Fanxicó. Els Fanxicó de Castellar de n'Hug. Bona, aquesta. Algú, que els coneix força millor que jo, m'havia alertat abans d'anar-los a entrevistar: "porta una llibreta amb molts fulls!!". No m'enredava. Anècdotes, experiències, històries, i totes explicades com si les experimentéssiu en aquell mateix moment. Bo. Quin parell de dos! El Pepet i el Joanet. Els Armengou Casals. Bessons, a més. Em diu la Montse, filla del Josep, quan surto per la porta, acabada la conversa: "jo ja li dic al pare que hauria d'escriure un llibre amb totes les coses que ha viscut i sap, de l'experiència d'haver-les hagut de fer sense que ningú li ho ensenyés". Crec que ja ho he dit en alguna altra ocasió. Perdem una generació de savis, la veritat. M'agrada molt sentir a parlar la nostra gent gran, gent que ha lluitat com pocs i que s'ha espavilat a base d'errors, d'enginy i de constància. Gent que ha patit molt i que, malgrat tot, no ha perdut gens l'humor (d'humor, a Can Fanxicó, en van sobrars). I que saben, saben moltes coses i ningú no els les demana. Sí. Segur que la Wikipèdia i Google ajuden molt, però hi ha vida més enllà de l'ordinador. Els discs durs de gent com els Fanxicó es perdran irremeiablement. Per sort, ni que sigui de forma modesta, aquesta publicació, com fan o han fet altres mitjans, intenta precisament recollir aquesta informació a través de les seves pàgines.

He volgut començar l'entrevista parlant del Parc Natural del Cadí-Moixeró, de la institució, de la seva gestió, de la seva vinculació al territori, i hem perdut un temps preciós ja que no n'hem parlat ni poc ni molt. Bé. De fet, menys que més. A la tercera vegada, havent fet la pregunta de maneres diferents, la resposta del Pepet m'ha servit per deixar-hi d'insistir: "el Parc? De fet, no m'interessa gaire". Doncs, vinga, passem pàgina que es fa tard. Abans també li he sentit a dir: "sempre se'ns ha portat molt bé". Molt bé, doncs. Apa. Recollit queda.

Ens hem trobat, hem quedat per fer la xerrada, amb el Josep i el Joan a la Fonda Fanxicó (diuen que l'establiment hoteler més antic de Catalunya). Els bes-

sons, quan surti publicada l'entrevista, ja hauran fet els 81 anys (per pocs dies, eh!). Nascuts a Castellar de n'Hug (vés a saber on perquè en aquells temps, de vegades, en qualsevol prat ja n'hi havia prou, diuen tots dos mentre riuen de valent), tenen arrels a la població de l'Alt Berguedà des de generacions anteriors. Bé. La padrina, que quedi clar, era d'Osseja (i si volen bons formatges, comprint-los a França i no a Andorra, afegeix el Josep). Bé. Només recullo aquests primers fragments de l'entrevista en el seu format, gairebé original, perquè puguin copsar com va anar la trobada. Entre afegitons i comentaris i, sobretot, rient molt.

Què han fet i a què s'han dedicat els Fanxicó, però? El Joanet ha treballat de pastor 71 anys, la qual cosa vol dir que amb 9 anys menava el ramat per les pastures de la zona. Ramat seu i dels altres. De vegades, amb més de 1.000 caps de bestiar, diu. El Pepet, també pastor, ha fet un xic de tot, entre hostaler, carnisser i d'altres. D'això se'n diu, avui, diversificar el negoci. Doncs bé. El Pepet ja ho feia fa més de 50 anys.

De la trobada amb els Fanxicó ha quedat clar que coneixen l'últim racó del terme municipal, i molt més enllà, gràcies a la feina que han fet tants anys. De fet, el Pepet m'explicava una anècdota de guardes forestals (valga'm Déu! Als guardes forestals i als veterinaris, els deuen xiular les orelles amb els Fanxicó a prop) mentre mirava el seu germà quan es referia a indrets: que si els còms de Meranges, que no són de Meranges, malgrat que se'n diuen, però són de Castellar; que si Erols, que si la Muga; que si el coll de la Rafa; que si... oi? oi?, li requeria al Joanet. I aquest feia que sí amb el cap.

Estant en aquesta fase de l'entrevista, entra el fill del Pepet per la porta, que també es diu Josep, em mira, es posa a riure i diu: "encara ets aquí?". Com ho sap.

## PERSONATGE

Els bessons de Cal Franxicó



26



el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

**Redacció:**  
Jordi Pardinilla

**Fotografies:**  
Vista de Castellar de n'Hug  
Arxiu del Parc Natural del  
Cadí-Moixeró  
Els germans Franxicó, a la  
porta de casa  
Jordi Pardinilla





## PERSONATGE

### Els bessons de Cal Franxicó



#### Fotografies:

A dalt, concurs de gossos d'atura, l'any 2000

Arxiu de l'Ajuntament de Castellar de n'Hug

A sota, els bessons Franxicó Jordi Pardinilla

I, sense voler-ho, els Fanxicó han passat de parlar del terme municipal, de la geografia més local i dels pastors, i la caça i... ah! Cacen?, els demano. La mirada de tots dos, alhora, amb els ulls de sorpresos per la pregunta, m'ha fet riure. "Som caçadors de tota la vida", diuen, com gairebé ofesos. Un nou filó a l'entrevista, abans de parlar del concurs de gossos d'atura. "Hem caçat de tot. Llebres, guatilles, senglars, perdius...", explica el Joan. Els interrogo sobre les possibilitats actuals de caça a la zona. "Abans, molt més. Ara només anem al senglar. I ho saps? Ho saps per què no hi ha animals? Vols que t'ho expliqui? Jo t'ho diré, perquè aquests que són tècnics, aquests caçadors experts, no en saben res d'això. Deien que els caçadors la farien perdre, la caça. Mentida. Jo ja ho he dit als guardes però no volen fer-ne cas (han tornat a sortir els guardes, penso). Hi ha una plaga de papallones que es mengen les flors del roure i no es fan aglans. Ja portem anys així. Sense aglans, a les bestioles no els queda menjar i desapareix la fauna. I una altra cosa: abans, el bestiar mort es deixava a la muntanya, i des de fa uns anys no és permès (bé, ara el nou govern vol posar ordre en aquest sentit).

Els dos germans s'han dedicat tants anys a menjar bestiar que saben molt més que no pas expliquen. Saben remeis i pràctiques casolanes que porten solucions a la glossopeda (quan n'hi havia, és clar), per exemple. O són capaços de curar la pota trencada d'un gos, amb un parell de canyes i fent-li fer molt de repòs. Ja m'imagino que ho fan d'altres (i, és clar, els veterinaris que han fet carrera), però sentint-los parlar reconec que sento una certa admiració per aquestes persones a qui la pràctica ha dut a parlar amb total autoritat sobre la matèria. Volen un exemple que em va acabar de deixar estabornit? Diu, el Josep, que un any molt dur de glossopeda (és febre aftosa), en què no hi havia qui n'aturés la transmissió, va aconseguir que del seu ramat només morís una ovella... bé, potser dues, com a molt! Com?, pregunto amb la boca oberta de pam i mig. "Aquesta malaltia s'encomana amb facilitat, per contacte, i l'alletament dels xais n'és una causa important. Bé. Doncs ens vam dedicar a donar-los sopes a cadascuna de les cries, amb un porró, fins a tenir-les ben fartes. Això representava molta feina, és clar, però els xais van salvar-se".

La continuïtat de la feina de pastor a Catalunya deu estar garantida, malgrat que hi hagi cada dia menys ramats, amb l'escola de pastors del Pallars. Feia pocs

dies que m'havia trobat un pastor de Bagà a Puigcerdà, en vam estar parlant i amb la mirada m'ho va dir tot (és a dir... que no li feia gaire confiança, l'escola). Així que ara, a l'entrevista, qui millor que els Fanxicó, pastors de tota la vida, per saber-ne l'opinió. A la pregunta, aquesta va ser la resposta: "quina burricada" (textual). Ho sento, però em vaig posar a riure sense parar, i ells també. Em va venir al cap el diputat Tardà a la cambra espanyola dient allò de: "perdoneu, però algú ho havia de dir".

M'agradaria haver reflectit en aquestes línies l'estona agradable que vaig passar amb els Fanxicó. Havia de marxar, però no trobava el moment d'alçar-me de la taula. Vam parlar de moltes més coses. Del contraban (protagonista, el Josep, fa ja un temps, en un programa a TV3), del turisme, dels beneficis que ha portat a Castellar de n'Hug i, fins i tot, de la calefacció dels carrers (un altre motiu de riures constants), que es posa en marxa per fondre la neu a l'hivern a Castellar. Com diu el Joanet, "des que tenim l'Orriols d'alcalde, les fonts ragen molt més".

Abans de deixar-ho estar, havíem de parlar, obligatòriament, del concurs de gossos d'atura. En Joanet, especialment, i el seu germà en van ser els impulsors. "Mai no m'hauria imaginat que el concurs agafaria aquesta volada", diu el Joan. "Mira. Tots els boits n'encerten una", remata el Josep. Allò que va començar com a prova local, com a trobada de pastors en un concurs innocent i amistós, ha esdevingut un referent amb els anys. L'any vinent, si no m'equivoco, farà el 50è aniversari. Els mateixos Armengou estan al quadre d'honor de la prova com a guanyadors, en diferents anys.

I la cosa ens ha portat a parlar de com ha canviat la vida en aquest temps, en aquests anys. Els canvis tecnològics que han comportat, en principi, més benestar i més qualitat de vida. Hi estan tots dos d'acord, en el fet que la vida ha canviat notablement. Però troben a faltar la tranquil·litat i el ritme pausat de la vida. Troben a faltar l'encaixada de mans per segeïllar i tancar un pacte, el valor de la paraula donada. Ara, per a qualsevol gestió, calen els papers per davant i la gestió del notari, "ja que avui no et pots fiar de ningú", afirma el Josep. No discutirem amb els Fanxicó. Segur que tenen raó (o ragó, que és com ho pronuncien els Fanxicó).

**27**  
el picot negre

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

 **Parc Natural  
del Cadí-Moixeró**

 Generalitat de Catalunya  
**Departament d'Agricultura, Ramaderia,  
Pesca, Alimentació i Medi Natural**

28

 **el picot negre**

revista informativa  
del PARC NATURAL  
del CADÍ-MOIXERÓ

juny 2011  
número 17

Parc Natural del Cadí-Moixeró  
Telèfon: 93 824 41 51 - Fax 93 824 43 12  
C/ de la Vinya, 1. 08695 BAGÀ  
a/e: [pncadimoixero@gencat.cat](mailto:pncadimoixero@gencat.cat)  
[www.gencat.cat/parcs/cadi](http://www.gencat.cat/parcs/cadi)

## Els colors del parc

